ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Наманган шахри

2024 йил 29 июль

судья: Б.Т.Мадрахимов

Наманган туманлараро иқтисодий суди, судья Б.Т.Мадрахимовнинг раислигида, Х.Абдулбориевнинг суд мажлиси котиблигида, Наманган вилояти Фермер, деҳқон ва томорқа ер эгалари кенгашининг даъвогар— «Баҳром Холиқчаев» фермер ҳўжалиги манфаатида жавобгар — «Nam seeds» МЧЖ ҳисобидан 10486778 сўм жаримани ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича юритилган ишни Кенгаш вакили У.Акбаров (ишончнома асосида), жавобгар вакили С.Алиев (ишончнома асосида) иштирокида Наманган туманлараро иқтисодий суди биносида бўлиб ўтган очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

даъво аризасида баён этилишича, «Бахром Холикчаев» фермер хўжалиги (кейинги ўринларда – даъвогар) хамда «Art soft seeds» МЧЖ(хозирда «Nam seeds» МЧЖ, кейинги ўринларда – жавобгар) ўртасида 2022 йил 5 сентябрда бошокли дон уруғлигини харид килиш бўйича шартнома тузилган. Шартнома шартларига мувофик, даъвогар жавобгарга бошоқли дон экинлари уруғлигини етказиб бериш, жавобгар эса тўловларни амалга ошириш мажбуриятини олган. Даъвогар томонидан 31.07.2023 йилдаги 1-сонли, 59-сонли, 15.09.2023 йилдаги 19-сонли, 23.09.2023 йилдаги 20213/39-сонли хисобварақ-фактуралар асосида жами 562864330.39 сўмлик бошокли дон уруғлиги етказиб берилган. Бирок жавобгар томонидан тегишли тўловлар амалга оширилмаган. Натижада жавобгарнинг даъвогар олдида 69911855 сўм қарздорлиги юзага келган. Наманган вилояти Фермер, дехкон ва томорка ер эгалари кенгаши(кейинги ўринларда – Кенгаш) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 69911855 сўм асосий қарз, 34955927 сўм пеня жами 104867782 сўм ундиришни сўраган. Наманган туманлараро иктисодий судининг 2024 йил 23 апрелдаги хал қилув қарори билан даъво талаблари қисман қаноатлантирилиб, жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 69911855 сўм асосий қарз, 10000000 сўм пеня, жами 79911855 хамда тўланган 34000 сўм почта харажатлари ундирилган. Бирок жавобгар томонидан тўловлар амалга оширилмаган. Шу сабабли даъвогар манфаатида Кенгаш судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 10486778 сўм жаримани ундиришни сўраган.

Суд мажлисида Кенгаш вакили даъвони қўллаб-қувватлаб, уни қаноатлантиришни сўради.

Жавобгар вакили шартноманинг 4.3-бандида маҳсулот ҳақини тулашдан асоссиз буйин товлаганлиги учун тайёрловчи узи тулашдан бош тортган суммага нисбатан жарима тулаши белгиланганлиги, бироқ жавобгар асосий қарздорлик жавобгар томонидан тан олинганлиги, лекин қарздорликни тулашдан асоссиз бош тортилмаганлиги, балки жамиятнинг молиявий аҳволи яҳши булмаганлиги учун қарздорлик бартараф этилмаганлигини билдириб, даъвони қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор этилган манфаати кўзланган даъвогардан суд мажлисида вакил иштирок этмади.

Мазкур холатда суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси(кейинги ўринларда — ИПК)нинг 170-моддасига асосан ишни даъвогар иштирокисиз кўриш мумкин деб хисоблайди.

Суд, ишдаги мавжуд хужжатларни ўрганиб, қуйидаги асосларга кўра даъво талабларини қаноатлантиришни рад этишни лозим деб топди.

Иш хужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида 2022 йил 5 сентябрда бошокли дон уруғлигини харид қилиш буйича шартнома тузилган. Шартнома шартларига мувофик, даъвогар жавобгарга бошокли дон экинлари уруғлигини етказиб бериш, жавобгар эса тўловларни амалга ошириш мажбуриятини олган. Даъвогар томонидан 31.07.2023 йилдаги 1сонли, 59-сонли, 15.09.2023 йилдаги 19-сонли, 23.09.2023 20213/39-сонли хисобварақ-фактуралар асосида жами 562864330.39 сўмлик бошокли дон уруғлиги етказиб берилган. Бирок жавобгар тўловлар оширилмаган. томонидан тегишли амалга жавобгарнинг даъвогар олдида 69911855 сўм қарздорлиги юзага келган.

Кенгаш судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 69911855 сўм асосий қарз, 34955927 сўм пеня жами 104867782 сўм ундиришни сўраган. Наманган туманлараро иктисодий судининг 2024 йил 23 апрелдаги ҳал қилув қарори билан даъво талаблари қисман қаноатлантирилиб, жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 69911855 сўм асосий қарз, 10000000 сўм пеня, жами 79911855 ҳамда тўланган 34000 сўм почта харажатлари ундирилган. Бирок жавобгар томонидан тўловлар амалга оширилмаган.

Узбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (кейинги матнда ФК деб юритилади) 234-моддасининг иккинчи қисмида мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқиши белгиланган.

ФКнинг 236-моддасида эса мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конунчилик талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши кераклиги баён этилган.

Шартноманинг 4.3-бандида харидор (жавобгар) хўжаликка топширилган (юклаб жўнатилган) махсулот хакини тўлашдан асоссиз

бўйин товлаганлиги учун ўзи тўлашдан бўйин товлаган сумманинг 20 фоизи микдорида даъвогарга жарима тўлаши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган такдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади. Мазкур кодекснинг 261-моддасига асосан, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади. Қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва, қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Тарафлар шартномада маҳсулот ҳақини тўлашдан асоссиз бўйин товлаганлик учун ўзи тўлашдан бўйин товлаган суммага нисбатан жавобгар жарима тўлашига келишган бўлсаларда, юқорида келтириб ўтилганидек, Наманган туманлараро иқтисодий судининг 2024 йил 23 апрелдаги ҳал қилув қарорида жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 69911855 сўм асосий қарз ундирилган. Ундирилиши сўралган жарима суммаси ҳам айнан ундирилган ва ҳозирга қадар тўланмаган 69911855 сўм асосий қарзга нисбатан ҳисобланган. Ваҳоланки, мазкур қарорда неустойканинг бошқа шакли ҳисобланган 10000000 сўм миқдоридаги пеняни ундирилиши ҳам кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик судининг «Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари ҳақида» 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 3бандида агар шартномада айнан битта мажбуриятнинг бузилиши учун неустойкани хам жарима, хам пеня кўринишида тўлаш назарда тутилган бўлса, судлар шуни эътиборга олишлари лозимки, конунчиликда бошкача холлар назарда тутилмаган бўлса, даъвогар факатгина бир шаклдаги неустойка қўллашни талаб килишга хакли тўғрисида эканлиги тушунтириш берилган.

Бунга кўра, суд юқоридаги Пленум тушунтиришини ва тарафларнинг тушунтиришларини инобатга олиб, жарима суммасини ундирмасликни ва даъвони қаноатлантиришни рад этишни лозим деб ҳисоблайди.

Шунингдек, «Давлат божи тўгрисида» ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 5-моддасининг 2-бандига кўра, ишларни иктисодий судларда кўриб чикилиши юзасидан давлат божи ундирилиши белгиланган. ИПК 118-моддасининг биринчи кисмида суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг каноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги "Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПҚ-3318-сонли қарорининг 3-бандида Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашларига фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари,

давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хаттиҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш ҳуқуқи берилган бўлиб, бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги назарда тутилган.

Қайд этилганларга асосланган ҳолда суд иш бўйича даъвогардан давлат божини ундирмаслик, олдиндан тўланган 34000 сўм почта харажатларини даъвогарнинг зиммасида қолдириш лозим деб ҳисоблайди.

Бинобарин, суд ИПК 118, 165, 170, 176, 177-моддаларини қўллаб,

КАРОР КИЛДИ:

Наманган вилояти Фермер, деҳқон ва томорқа ер эгалари кенгашининг «Баҳром Холиқчаев» фермер ҳўжалиги манфаатидаги даъво талабларини қаноатлантириш рад этилсин.

Даъвогар «Бахром Холикчаев» фермер хўжалиги томонидан тўланган 34000 сўм почта харажатлари ўзининг зиммасида колдирилсин.

Хал қилув қарори устидан у қабул қилинган кундан бошлаб бир ойлик муддат ичида шу суд орқали Наманган вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида, ҳал қилув қарори кучга киргач эса кассация тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Раислик қилувчи

Б.Т.Мадрахимов

